

A kontextus folytonosságának jegyében

Az újvidéki Tanulmányok 2020/1. számáról

Az Újvidéki Egyetem Bölcsészettudományi Karának Magyar Nyelv és Irodalom Tanszéke évente két számot jelentet meg Tanulmányok című folyóiratából. Az idei első szám 164 oldalas terjedelemben látott napvilágot, s hagyományosan az irodalom- és a nyelvtudomány területéről közöl dolgozatokat, de emellett olyan kutatási eredményeknek is teret biztosít, melyek az előbb említett két diszciplína határtudományainak minősülnek.

A 2020/1. szám érdekessége, hogy bizonyos szempontból a 2019/1. szám folytatásának is minősíthető, ugyanis olyan értekezéseket is tartalmaz, amelyeket az egy évvel korábbi szám már hasonló kontextusban megalapozott. Ily módon a korábbi szám néhány írása kiegészül, elmélyültebb értelmezést nyer. Ha figyelembe vesszük az ezúttal öt tematikus egységbe szerkesztett írások tartalmi vonatkozásait, megállapíthatjuk, hogy a folyóirat hű marad a korábbi években is megfigyelhető tágassághoz, nyitottsághoz, s most is számos tudományterület számára biztosít helyet.

Az első dolgozat Nagy Imre munkája, amely Katona József kevésbé ismert drámájának, az *István* címűnek a keletkezéstörténetével foglalkozik, amely számára önálló egységet biztosít a lapszám szerkesztője. Átfogó képet kapunk a Szent István-kultusz Mária Terézia uralkodása alatti újbóli kialakulásáról, s megtudjuk, hogy a színházak miként reagáltak a kultusz kibontakozására. Az István-témakör korabeli feldolgozásának egyik darabja Katona József drámája, amelynek további érdekessége, hogy az 1813. augusztus 19-i ősbemutatón maga a szerző alakította az

államalapító király szerepét. Nagy Imre arra is kitér, hogy a korabeli István-drámák átütő sikerét éppen a király személyiségére irányuló eszményítő szándék gátolta, ugyanis a hiteles jellembrázolás akadályozását a felmagasztalás ténye ellehetetlenítette.

A második tematikus egység a *Nyelvészet–Pragmatika–Pszicholingvisztika* címet viseli, s olyan tudományos beszámolókat rejt, amelyek többé-kevésbé érintik a tematikus egység címében foglalt tudományterületeket. Angyal László a szlovákiai Fülek névszemiotikai tájképéről értekezik, s az adott település közterületein megjelenő tulajdonnevek vizuális megjelenítését vizsgálja. Többnyelvű – magyar és szlovák – környezetről lévén szó, ezekből a vizuális megjelenítésekből kitűnően levonhatók a nyelvpesztizs kérdéskörére vonatkozó következtetések is. Megállapítható például, hogy a szlovák és a magyar névalakok használata egyaránt megfigyelhető, némi szlovák dominanciával, ugyanakkor a magyaros névformák kizárólagos megjelenítésére is található példa. Nemcsak a köztereken olvasható feliratokat vonja be a vizsgálódás folyamatába a szerző, hanem az extralingvális

jeleket – rajzok, fényképek, szobrok, emblémák stb. – is, ily módon térképezve fel a füleki névszemiotikai tájképet, amelynek folyamatos, dinamikus változása érhető tetten, amit a nyelvpolitika magyarázhat. Érdekeség, hogy az angol nyelv jelenléte is megfigyelhető az üzletek, szállodák és éttermek neveiben, ahol a világnyelv dominanciája egyértelmű.

Ugyanezen tematikus egységben olvasható Imre Atilla *Feliratok helyesírási hibái* című tanulmánya is, amely a Marosvásárhelyen 2008 óta működő fordító és tolmács szak hallgatóinak angolból magyarra átültetett szövegeiben vizsgálja a hibatípusokat. Ezek elsősorban helyesírási hibák, de a munka fordítói és technikai hibákat is górcső alá vesz. Ezek a – legtöbbször audiovizuális és videojátékok fordításában megjelenő – hibák hallgatótól függően nagy szórást mutatnak. A technikai hibák közül kiemeli a szerző a túl kis méretű karaktereket, vagy a gyorsan eltűnő feliratok problematikáját, a tipográfiai hibák közül pedig a kettős és a fölös szóköz jelenségét.

Ebben az egységben kapott még helyet Szabó Roland-Attila angol nyelvű tanulmánya, amely a szerző doktori értekezésének egyik részlete. *A sértő humor értelmezését befolyásoló tényezők és feltételek (Factors and Conditions that Influence the Perception of Offensive Humor)* címet viselő írás olyan tényezőket vizsgál, amelyek befolyásolják egy adott előadás humoros vagy sértő voltát. A munka a sértő humor elméletével és bizonyos szituációk pragmatikai mechanizmusával foglalkozik.

Az *Irodalomtudomány* című egységben olvasható Véry Dalma szintén angol nyelven írt tanulmánya, amely James Joyce *Ulysses* című művében vizsgálja a lírának a prózai szövegben való előtérbe kerülését. E szöveg előzménye a 2019/1. számban olvasható, amelyben az *Ulysses* kapcsán a szöveg olvasót megszólaltató képességének témája merül fel.

Ezúttal is találunk egy Márai Sándorral kapcsolatos tanulmányt, mégpedig Németh Ákos tollából, amely a *Fehérek*

Angyal László a szlovákiai Fülek névszemiotikai tájképéről értekezik, s az adott település közterületein megjelenő tulajdonnevek vizuális megjelenítését vizsgálja. Többszövevényű – magyar és szlovák – környezetéről lévén szó, ezekből a vizuális megjelenítésekből kitűnően levonhatók a nyelvpresztízs kérdéskörére vonatkozó következtetések is. Megállapítható például, hogy a szlovák és a magyar névalakok használata egyaránt megfigyelhető, némi szlovák dominanciával, ugyanakkor a magyaros névformák kizárólagos megjelenítésére is található példa. Nemcsak a köztereken olvasható feliratokat vonja be a vizsgálódás folyamatába a szerző, hanem az extralingvális jeleket – rajzok, fényképek, szobrok, emblémák stb. – is, ily módon térképezve fel a füleki névszemiotikai tájképet, amelynek folyamatos, dinamikus változása érhető tetten, amit a nyelvpolitika magyarázhat. Érdekeség, hogy az angol nyelv jelenléte is megfigyelhető az üzletek, szállodák és éttermek neveiben, ahol a világnyelv dominanciája egyértelmű.

---

közt egy közép-európai címet kapta. Ebben az írásban *A gyertyák csonkig égnek* című regény elhelyezkedését analizálja a világirodalom kontextusában. Külföldön ez a legolvasottabb Márai-regény, melynek sikerét a Monarchia letűnt világa iránt

érett nosztalgiával magyarázza Németh. A regény külföldi recepcióját vizsgálva megállapítja, hogy angolszász nyelvterületen is hasonlóan alakult a befogadás, mint Közép-Európában. További viszonyítási pontokat is meghatároz a külföldi recepció tükrében, s Joseph Roth, Robert Musil és Thomas Mann szövegei mellett helyezi el azt.

A szám utolsó előtti egysége két olyan írást ad közre, amely a határtudományok közé sorolható. Mindkét írásnak van előzménye a 2019/1. számban. Támba Renátó *Nevelési jelenetek, gyermekportrék és Erősz-figurák a késő klasszikus kori és hellenisztikus görög szobrászatban* című tanulmánya az egy évvel korábban megjelent *Gyermekjelenetek a hellenisztikus görög szobrászatban* címet viselő vizsgálódásainak folytatása, kibővítése, amely ezúttal a gyermekábrázolások által hordozott kulturális utalásokra és jelentéstartalmakra tér ki. Tizenöt szobrászati alkotást elemez, amelyek fényképes ábrázolását is közli. Az ezekből levont legfontosabb konklúzió a kalokagathia elvétől való eltávolodás, amely a hellenisztikus korra jellemző individualizmussal, valamint a melankolikus érzelmvilággal magyarázható.

A 2016 óta a világhálón bárki számára elérhető CIA-jelentések vizsgálatának folytatására is sor kerül, ezúttal is Somogyvári Lajos jóvoltából. Egy 1951-es zágrábi egyetemista-tüntetés kapcsán két konzuli és egy CIA-jelentésre alapozva tárja elénk az események amerikai

olvasatát. Az 1951. október 31-ei tüntetés oktatási és politikai konfliktusként is értelmezhető ezekből az iratokból. Somogyvári hangsúlyozza, hogy az események interpretációját az amerikai iratok függvényében mutatja be, nem veszi figyelembe a korabeli szerb és horvát közvetítéseket, amelyek tükrében az események másféle értelmezését is elképzelhetőnek tartja.

A *Tanulmányok* 2020/1. számának utolsó egysége két kritikát tartalmaz. Thomka Beáta *Regénytapasztalat: Korélmény, hovatartozás, nyelváltás* című könyvéről Tapodi Zsuzsanna Mónika, *A szürrealista mozgalom Dalítól Magritte-ig – Válság és újjászületés 1929-ben* című kötetéről pedig Balázs Imre József ír ismertetőt.

A *Tanulmányok* bemutatott száma a meglepetések számaként is értelmezhető, ugyanis a 2019/1. szám ismeretének függvényében számos olyan írást is tartalmaz, amelyek folytatnak, kiegészítenek, elmélyítenek olyan korábbi vizsgálatokat, amelyekről azt feltételezhettük, hogy e folyóirat keretein belül történő bemutatásuk már lezárult. Így örömmel vesszük tudomásul, hogy a korábbi témák részletezése ismereteink kitágításához vezet, ugyanakkor mindenképp azt is hangsúlyozni kell, hogy ezek a tudományos értekezések a korábbi szám írásainak ismerete nélkül is teljesekek, egészségesen hatnak.

Czini Zoltán

*Egészségügyi Középiskola,
Nagybecskerek*